

УДК 371.132

НАТАЛІЯ ЯКИМЕНКО

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

**ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ
У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ
ІЗ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті на прикладі окремих вишів проаналізовано динаміку зростання інтересу абітурієнтів до спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», виокремлено низку педагогічних проблем, що пов'язані з використанням режиму дистанційної освіти при підготовці майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності.

***Ключові слова:** документознавство та інформаційна діяльність, дистанційна освіта, педагогічні проблеми, професійна компетентність, професійні компетенції, дидактичні принципи, стандартизація вищої документознавчої освіти*

Постановка проблеми. Закономірні зміни, що відбулися в українському соціумі та економіці, прискорюють трансформацію існуючої моделі освіти. Особливо цей процес динамізувався з упровадженням Болонської системи, стандарти якої спонукають застосовувати, поряд із існуючими освітніми формами, новітні.

Одним із сучасних освітніх засобів професійної підготовки фахівця є дистанційне навчання. Його ефективне застосування значною мірою залежить від розв'язання педагогічних проблем у царині підготовленості викладачів, від імплементації відповідних

законодавчих норм, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу навчального закладу, від готовності студентів здобувати знання в умовах дистанційної освіти. На цьому акцентує увагу низка нормативних актів, що регламентують діяльність освітньої галузі: Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні, Положення про дистанційне навчання, Указ Президента «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», Постанова Кабінету міністрів «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки». Означені державні документи передбачають запровадження заходів, спрямованих на формування майбутнього покоління професіоналів як носіїв ефективних форм та засобів комунікативної взаємодії з суб'єктами виробничих і технологічних процесів.

Нагальна необхідність підвищити якість підготовки кваліфікованих фахівців у цілому й у галузі документознавства та інформаційної діяльності зокрема стимулює до активнішого впровадження методів, засобів, прийомів, принципів дидактики у режимі дистанційної освіти із метою розв'язання педагогічних проблем, що виникають у процесі формування професійної компетентності.

Очевидно, що використання дистанційної форми навчання зумовлює індивідуалізацію процесу професійного становлення фахівця з документознавства та інформаційної діяльності, спонукає до самостійної роботи, формує інформаційну культуру, налаштовує на оволодіння інноваційним інструментарієм для засвоєння навчального матеріалу, тобто сприяє формуванню ключових фахових компетенцій. Почасті новітні освітні процеси супроводжуються педагогічними проблемами, що пов'язані з недостатністю їхньої наукової розробки та відсутністю досвіду викладачів-практиків.

Мета публікації – виокремити та акцентувати увагу наукової спільноти на педагогічних проблемах, що виникають при використанні дистанційного навчання у процесі підготовки фахівця із документознавства та інформаційної діяльності.

Аналізуючи відомості інформаційної системи «Конкурс» за 2010-2014 роки, прослідковуємо збільшення освітніх установ, що здійснюють підготовку фахівців означеного напрямку та, відповідно, зростання кількості абітурієнтів, які виявили бажання опанувати спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність». Для аргументації твердження наводимо таблицю 1.

Збільшення потоку абітурієнтів, а отже, й студентів напряму «Документознавство та інформаційна діяльність» дає підставу стверджувати, що є нагальна потреба розгляду й аналізу педагогічних проблем, які виникають у процесі формування професійної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності засобами дистанційної освіти.

На сучасному етапі освітньої діяльності в Україні наукові розробки з проблем дистанційного навчання непоодинокі, проте запроваджуються переважно в практику підготовки фахівців технічного профілю. Однак очевидно, що дистанційні технології можуть ефективно використовуватися й у процесі навчання фахівців із документознавства та інформаційної діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій психолого-педагогічної тематики та дисертаційних досліджень, що з'явилися останнім часом, свідчить про значну увагу до проблем упровадження дистанційних технологій у навчальний процес. Науково-педагогічні засади дистанційного навчання розробляли вітчизняні науковці В. Кухаренко, В. Олійник, В. Рибалко, Н. Сиротенко, П. Стефаненко та інші. Суттєвий інтерес для проведення дослідження становлять праці зарубіжних дослідників, таких як: Р. Бел, Дж. Блумстук, Д. Кіган, Дж. Коумі, О. Андреев, М. Моїсеєва, Є. Полат, В. Солдаткін, А. Хуторський та інших.

Окремі аспекти змісту та організації дистанційного навчання досліджували вітчизняні теоретики та практики М. Бесєдіна, Є. Блінов, К. Власенко, В. Гура, Н. Дацун, М. Ус. Витлумачення поняття та характеристику складників дидактичних умов навчального процесу простежуємо у публікаціях М. Броди, Н. Герасименко, І. Дорохіної, Г. Єльникової,

О. Лаврентьевої, О. Малихіна, І. Навольської, С. Остапенко, Л. Перетяги, І. Сіягівської, С. Шарова.

Таблиця 1

**Динаміка кількості поданих заяв для вступу на напрям
«Документознавство та інформаційна діяльність» (ОКР «Бакалавр»)**

Назва освітнього закладу	Рік вступу									
	2010		2011		2012		2013		2014	
	форма навчання		форма навчання		форма навчання		форма навчання		форма навчання	
	Ден-на	Заоч-на	Ден-на	заоч-на	Ден-на	заоч-на	Ден-на	заоч-на	Ден-на	заоч-на
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка	*	*	*	*	121	6	177	14	188	8
Харківська державна академія культури	110	19	87	10	129	13	216	13	184	11
Одеський національний політехнічний університет	*	*	*	*	13	39	29	28	295	22
Полтавський університет економіки й торгівлі	*	*	47	3	50	3	138	36	137	7
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського	143	22	95	9	35	21	121	19	126	19

* Примітка: набір не здійснювався чи відомості про вступ у інформаційній системі «Конкурс» відсутні

Поняття професійної компетентності та компетенцій у наукових колах розглядається відносно недавно, проте маємо чимало публікацій зі вказаної проблеми. До зазначеного питання зверталися у своїх працях В. Бездрабко, А. Бермус, О. Бобієнко, В. Болотов, Г. Гордієнко, І. Зимня, Г. Малик, В. Савченко, Л. Філіпова, А. Хуторський, Ф. Ялалов. Особливостями професійної підготовки документознавців цікавилися у своїх наукових та дисертаційних дослідженнях Н. Барабанова, В. Варенко, Н. Гайсинюк, І. Крохмаль, С. Кулешов, Н. Кушнарєнко, І. Нілова, Ю. Палеха, І. Петрова, О. Сивак, М. Слободяник, Г. Швецова-Водка.

Водночас, незважаючи на наявність різнопланових і досить масштабних досліджень, сьогодні практично відсутні комплексні наукові роботи, у яких би цілісно й усебічно розглядалися педагогічні проблеми, що виникають у процесі формування професійної компетентності фахівця із документознавства та інформаційної діяльності засобами дистанційної освіти.

Власний досвід викладацької практики, аналіз напрацювань науковців із окресленого кола проблем дозволяє припустити, що формування професійної компетентності фахівців із документознавства та інформаційної діяльності буде ефективним за таких умов: гармонійного поєднання в процесі навчання очної підготовки, технологій дистанційної освіти та практичної діяльності з фаху; готовності викладачів до розробки навчально-методичного

забезпечення дистанційних курсів; використання методів навчання, адаптованих до умов самостійного вивчення із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та спрямованих на активізацію пізнавальної діяльності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності, розвиток їхніх творчих здібностей, формування навичок знаходити, аналізувати та використовувати нову інформацію для реалізації завдань професійної діяльності.

Суттєвою педагогічною проблемою при підготовці фахівця з документознавства із використанням засобів дистанційної освіти є незавершеність процесу стандартизації вищої документознавчої освіти. Зокрема, А. Соляник наголошує, що «в умовах ступеневої освіти вітчизняним освітянам необхідно розробити систему галузевих стандартів підготовки документознавця для таких кваліфікаційних рівнів: молодший бакалавр, бакалавр, магістр, доктор філософії» [5, с.4]. Поділяємо думку авторки, висловлену в цій же публікації, про незадовільне змістове наповнення освітньо-професійних програм, зокрема циклу фундаментальних дисциплін, певну архаїчність змісту й структури циклу професійної та практичної підготовки бакалаврів означеного напрямку, порушення нормативного розподілу обсягу навчального часу між варіативною та інваріантною частинами. Зрозуміло, що недосконалість галузевої нормативної бази є підґрунтям педагогічних проблем і не завжди доречного «аматорства» освітніх установ.

У педагогічній практиці підготовки фахівців у цілому та документознавців зокрема нагальним є питання визначення дидактичних особливостей дистанційної форми навчання, оскільки прогрес інформатизації випереджає розробку дидактичних засад упровадження означених технологій в освітній сфері. Тобто, обґрунтування і впровадження системи дидактичних принципів дистанційного навчання дозволить зрівноважити дидактичну теорію та освітні реалії інформаційно-освітнього середовища із технологічно обґрунтованим прагненням створити умови для формування професійної компетентності.

Окремо слід наголосити на педагогічній проблемі внутрішньої та зовнішньої мотивації та самоорганізації студента у процесі набуття фахових компетенцій із використанням режиму дистанційної освіти. Адже таке навчальне середовище надає право самостійного й вільного доступу до навчального матеріалу, що, у свою чергу, включає розв'язання завдань не тільки дидактичних, а й психолого-педагогічних. По суті, ефект визначається тим, наскільки регулярно й свідомо навчається той, хто опановує професію.

На жаль, почасти залишається не розв'язаною педагогічна проблема готовності викладацького складу до роботи у режимі дистанційної освіти: деякий архаїзм у поглядах щодо організації навчальної діяльності, відсутність тієї ж таки мотивації, небажання подолати психологічні бар'єри, що виникають при впровадженні інновацій.

Висновки. Отже, аналізуючи ситуацію, що склалася при підготовці майбутніх документознавців засобами дистанційної освіти, ми намагалися виокремити низку педагогічних проблем, які виникають у процесі набуття професійної компетентності фахівця постіндустріального й інформаційного суспільства. Не претендуючи на вичерпність та всеосяжність характеристики ситуації, що склалася, наголошуємо на кількох очевидних проблемних моментах, що мають місце сьогодні: недостатня якість і системність у сфері стандартизації вищої документознавчої освіти взагалі та, як наслідок, непідготовленість її для повного чи часткового упровадження дистанційних форм підготовки фахівця означеного напрямку; почасти низька внутрішня та зовнішня мотивація студентства та викладачів у процесі набуття та застосування навичок роботи в дистанційному режимі, слабка методико-дидактична база впровадження інноваційних форм навчальної роботи у режимі дистанційної освіти. Тобто, виявлені суперечності дають можливість для подальших теоретико-наукових та прикладних дискусій і пошуків.

Список використаних джерел

1. Баронов В.В. Информационные технологии в обучении / В.В. Баронов, Г.Н. Кальянов и др... – М.: Компания Айти, 2004. – 328с.
2. Бісікало О. В. Дистанційний навчальний процес як об'єкт системного аналізу / О. В. Бісікало // Інформ. технології та комп'ютерна інженерія. – 2005. – № 2. – С. 78–83.

3. Дистанційний навчальний процес : навч. посіб. / За ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. – К.: Міленіум, 2005. – 292 с.

4. Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання : монографія / Андрєєв О.О., Бугайчук К.Л., Каліненко Н.О. та ін. – ХНДАУ, Харків: «Міськдрук», 2013. – 212с.

5. Соляник А. Стандартизація вищої документознавчої освіти в Україні: стан, проблеми, перспективи / А. Соляник // Актуальні проблеми сучасного документознавства: методологія та практика підготовки фахівців із документознавства та інформаційної діяльності : збірник навчально-методичних і науково-дослідницьких матеріалів Усеукраїнського науково-практичного семінару – Полтава: ПолтНТУ, 2014 – С. 3-8.

6. Спрінсян В. Інновації в сфері підготовки фахівців із документального менеджменту / В. Спрінсян // Актуальні проблеми сучасного документознавства: методологія та практика підготовки фахівців із документознавства та інформаційної діяльності : збірник навчально-методичних і науково-дослідницьких матеріалів Усеукраїнського науково-практичного семінару – Полтава: ПолтНТУ, 2014 – С. 13-18.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2015 р.

ЯКИМЕНКО Н.

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, Україна

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА ПО ДОКУМЕНТОВЕДЕНИЮ И ИНФОРМАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье на примере отдельных вузов проанализирована динамика роста интереса абитуриентов к специальности «Документоведение и информационная деятельность» в Украине, выделены педагогические проблемы, связанные с подготовкой будущего специалиста-документоведа с использованием режима дистанционного образования.

Ключевые слова: документоведение и информационная деятельность, дистанционное образование, профессиональная компетентность, педагогические проблемы, профессиональные компетенции, дидактические принципы, стандартизация высшего документоведческого образования

YAKIMENKO N.

The National university of technical of the name of Yuriy Kondratuk of Poltava, Ukraine

PEDAGOGICAL PROBLEMS OF DISTANCE EDUCATION IN PREPARATIVE FUTURE SPECIALISTS OF DOCUMENTATION AND INFORMATIONAL ACTIVITY

Natural changes of Ukrainian society and economic are transformed an existing model of education. This process is become more dynamic with the introduction of the Bologna's system. These standards are allowed to use the distance education. The effectiveness of distance education depends on the solved of some pedagogical problems such as: preparation of teachers and students, implementation of appropriate legislative standards, internal and external motivation for members of the educational process, guidance and logistical support for educational process of the institution.

In the article author appeals to legislative acts of Ukraine that are regulated the system of education and the system of the distance education. These normative documents are provided a realization of the specific practical steps for the active introducing of distance education. These steps will promote to model our specialists of documentation as carrier of the effective forms and interactive communication tools with the subjects of industry and technical processes. Also analyzed the dynamics of changes to interest students in «Documentation and informational activity» in the years 2010-2014.

The author suggests that on the way of preparative specialists direction «Documentation and informational activity» acquisition of professional competence in distance education mode has many unresolved pedagogical problems.

Key words: documentation and informational activity, distance education, professional competence, pedagogical problems, professionals competences, didactic principles, standardization of higher documentation education